

Імітація (скорочено)

Євгенія Кононенко

Євгенія Кононенко

Імітація

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Мар'яна Хрипович йшла станцією і думала, навіщо приїхала сюди, в оцей брудний суцільний гуркіт, у цей куток землі, де люди не вміють розуміти й відчувати! Яка безсовісна вульгарна імітація! Жінка розуміла, що нема грошей, але це ще не найстрашніше! Найгірше – як немає гідності. Хоч би не імітували, хоч би були тим, чим вони є, бо коли бидло імітує, тут уже нічого не поясниш. Вона хотіла встигнути виїхати звідси. Зустрітися з ним ще раз і кінець. Вона згадала чомусь Риженка, який любить свої трамваї, під дзеленчання яких народився і хоче померти. А вона ненавиділа потяги. Тільки б виїхати звідси, а більше – не їздитиме, годі! Цього разу поїхала через нього. Сама вирішила так, але годі, годі! То не її життя! Жінка поспішала і загубила рукавичку – Ларисин подарунок...

Дві кімнати помешкання Олександра Риженка виходять вікнами на подвір'я, але йому і працюється, і спиться тільки тут, у маленькому кабінетику, що дивиться на рідну вулицю, вузьку, стару, по-своєму гарну. З вікна будинку навпроти витикаються старі граблі. Вже бозна скільки років, сідаючи за письмовий стіл, дивиться він на ті граблі і на те брудне вікно. І трамвай дзеленчить, і без тих трамваїв він не може жити. Тут одна з небагатьох вулиць старого Києва, де залишилися трамвайні рейки. Риженко чомусь згадав Мар'яну. З думкою про неї прийшов неспокій і навіть жах. Шестирічним хлопчиком він побачив мертву жінку, яку переїхав трамвай. Він навіки запам'ятав те обличчя. Таке саме обличчя було на химерній акварелі, яку йому показувала Мар'яна Хрипович, коли вони бачились наприкінці цього літа. Він зустрів Мар'яну на Прорізній, вона йшла вгору, несучи під пахвою ту картину. Він затяг її на каву. На картині були перекинуті від жаху чи люті обличчя, а в центрі – гарне спокійне лице з заплученими очима. Мар'яна розповідала йому про свою роботу у фундації підтримки обдарованих дітей. Говорила, що в них ще від зими працює Сашко Чеканчук. Він колишній геолог, звичний до частих поїздок і польових умов. То роз'їжджає по регіонах, шукаючи обдарованих дітей. Ще Мар'яна розповідала, що вони з її шефом і бой-френдом Джері Бістом ніяк не можуть виробити оптимальної стратегії роботи фундації, бо в Україні всі звикли отримувати підтримку на халяву. І їм надходить безліч абсолютно невідповідних аплікацій. Довелося взяти ще двох працівниць, що сидять виключно на відмовах, після яких надходять скарги, а іноді й погрози. Навіть серед

дітей трапляється відверта мазанина. Навчилися імітувати! Імітація – це не просто підробка чи фальшивка. Це коли сірість "косить" під яскравий талант. То найстрашніша лайка в устах Мар'яни Хрипович.

Риженко тоді повернувся з Делфта, де здобув ступінь магістра з епістемології фундаментальних і прикладних досліджень у контексті Східної Європи. Було про що розповісти. Він любив говорити про свої досягнення – хто цього не любить? Але намагався говорити так, ніби все те було не з ним, а з одним цікавим хлопцем... Вони з Мар'яною випили за тріумф Східної Європи у Делфті і за процвітання фундації підтримки обдарованих дітей, і взагалі за справжнє мистецтво.

Після цього вони ще бачились на дні народження Стопченка наприкінці вересня. А зараз Риженку було цікаво, де вона. Треба було б зателефонувати їй і заспокоїтись. Сьогодні сімнадцяте листопада – ніякої пам'ятної дати? Нібито ніякої. Він так і не вигадав приводу і набрав її номер просто так. Хоча ніколи не дзвонив просто так цій жінці, яка в незапам'ятні часи була його дівчиною. Говорив автовідповідач. І звідки він вигадав цю тривогу, цей неспокій? Дружина Люда нечутно зайшла до кабінету, поставила на столі його вечірній чай і миттєво зникла. Завтра у нього мав бути клопітний, але загалом приємний день: уранці треба віднести Романовичу, що летить до Штатів, заповнену аплікацію на чергове стажування-викладання. Потім – зустріч з Ларисою. Усе буде гаразд. І в Мар'яни, вочевидь, також, – от уже за кого взагалі не варто переживати.

18 листопада Олександр Чеканчук прийшов до офісу Української філії фундації GIFTED CHILD INTERNATIONAL за годину до початку робочого дня. Вчора він був на якійсь презентації, де всі елітні гості запитували про Мар'яну. Він розповідав, що вона поїхала у справах Фундації в райцентр Новожахів. А сьогодні Чеканчук дізнався, що вона загинула: дзвонив капітан міліції Чернець, який сказав, що Мар'яна Миколаївна Хрипович загинула на станції Комбінатне Новожахівського району приблизно о 20:15-20:20 17 листопада цього року. Коли Чеканчук намагався додзвонитися в Комбінатне, прийшов їхній шеф української філії GIFTED CHILD INTERNATIONAL Роджер Біст – стрункий пишночубий білозубий шатен. 38-річна Мар'яна була його дівчиною, та коли Джері Біст дізнався про смерть Мар'яни, то відразу згадав, що вона мала цільові гроші фонду. Чеканчук спитав шефа, що для нього важливіше: гроші чи Мар'яна. Той відповів, що вона була його дівчиною поза фундацією, а зараз їм треба працювати: "То ви тут усі плачете і вдома, і на роботі, тому у вашій країні нема ладу".

Чеканчук не розумів, чому Мар'яна опинилася в Комбінатному. Вона мала їхати тільки в Новожахів. Додзвонившись у Комбінатську міліцію, він довідався, що Мар'яна прибула до Комбінатного з райцентру Новожахова вчора, 17 листопада по обіді. Вона не залишилась на ніч на квартирі в комбінатчанки Марії Піддубної чи Підгубної, як збиралася попередньо, а вирушила на станцію, очевидно, щоб сісти на електропоїзд. Увечері ще мали бути дві електрички: на Червоні Криниці і Дружбонародівку. Жінка, ймовірно, стояла на платформі, чекаючи електричку на Дружбонародівку. Почула шум потягу, наблизилась до краю платформи, а то був товарняк, під який вона й потрапила.

Край платформи був пошкоджений, вона в темряві могла цього не помітити і впасти на рейки. Хтось штовхнув? – на це несхоже. Її дорожня сумка лежала поряд на платформі. Там її документи, папери фонду, особисті речі, ключі. На дні сумки – власні гроші – у валюті й у гривнях. І сума в доларах у внутрішній кишені пальта. Долари пошкоджені, залиті її кров'ю.

Біст і Чеканчук зачинилися в кабінеті. Сашко розповів, що колись був Мар'яниним нареченим, але це було дуже давно... Чоловіки подзвонили до Лондона Юркові, себто Джорджу, – Мар'яниному сину. 17-річний син Мар'яни Юрко Молданський уже давно став Джорджем Молданскі. Колись мати вивезла його на Захід і прилаштувала у престижному учбовому закладі. Відтоді Юрко не перетинав державного кордону України. Цього року він закінчив коледж, вступив до університету. Коли Чеканчук навесні був у Лондоні на двомісячному стажуванні працівників благодійних фондів, він бачився з Мар'яниним сином. Колись Олександр Чеканчук дуже хотів стати його батьком.

Юний Молданскі сказав, що він неодмінно прилетить, але чи зустрінуть його в аеропорту? І чи потрапить він до квартири Мар'яни – у нього нема ключа. Джордж звертався до матінки по імені ще тоді, коли був Юрком. Домовились, що Джері сам зустріне Джорджа і на два дні забере його до себе.

В обід референт офісу Тетяна принесла квиток до обласного центру для Чеканчука, який мав їхати по тіло. Чеканчук поїхав додому, щоб відпочити перед нелегкою дорогою в те Богом забуте Комбінатне. За своє життя він бачив багато. Це було на Півночі, на золоті, де він заробляв собі на київське житло.

Вранці 18 листопада Лариса Лавриненко підмальовувала вії. Вона тільки що випровадила сина-підлітка до школи. З ним були певні проблеми. Тим більше, зараз у нього завелися гроші. Більше року тому Лариса відрядила свого чоловіка, безробітного інженера-будівельника Володю, на заробітки в США. Відтоді він зник, як-то кажуть, з кінцями. Вона вже й не згадувала про нього. А тут кілька днів тому до них несподівано завітав якийсь чоловік, теж заокеанський заробітчанин, який привіз гроші від Володі.

Колись давно, ще в радянські часи, в Лариси була любов із Сашею Чеканчуком. Але Сашко був некиянин, не хотів приходити на житлоплощу дружини. Він на два роки завербувався на Північ, щоб заробити гроші на кооперативну квартиру. І, треба сказати, заробив. Та Лариса необдуманно зустріла інженера-будівельника Володю. Дуже швидко з'явився Ярослав. Сашко Чеканчук повернувся, застав її одруженою з дитям на руках і пішов шукати розради в ліжку у Мар'яни Хрипович... От Мар'яна – вона таки зуміла пристроїти сина в престижний заклад за кордоном. Коли Лариса всунулась на південні студії в університеті Монтпельє, вона теж потягла за собою Ярослава. І не змогла його ніде прилаштувати, крім інтернаціональної школи в Марселі. Потім разом повернулися додому.

До Лариси подзвонила подруга і розповіла про смерть Мар'яни і про те, що Чеканчук їде по тіло. Лариса подумала, що Мар'яна була обережна, тому можливо, що її хтось штовхнув. Але ж у неї нічого не забрали. І гроші фонду на місці. До Лариси

зайшов Сашко Риженко. Поки її мама в лікарні, а син у школі, вони іноді прикрашали свої скажені долі солодкими випадковими зустрічами. Він іще вчора твердо вирішив, що з Мар'яною нічого не може бути! І от тепер дізнався про її смерть.

...Лариса і Сашко Риженко стали коханцями з легкої руки Мар'яни. Вони вчотирьох – Мар'яна, Лариса, і обидва Олександрі – Чеканчук і Риженко – їздили на євроакцію "Інтелектуали за свободу". Ту європодію фінансувала солідна фундація, але оскільки дія відбувалася в Коломиї, а не в справжній Європі, в готельні номери селили по двоє: жінку з жінкою і, відповідно, чоловіка з чоловіком. Але Лариса, з одного боку, дуже не хотіла опинитися в готельному номері вдвох з Мар'яною, хоча вони вважалися найкращими подругами. З іншого боку, Лариса не хотіла відновлення стосунків з Чеканчуком, з яким кохалася тільки з любові. І Лариса опинилася в галантних обіймах аристократа Рижика. Він також не хотів лишатися сам на сам з Чеканчуком – хорошим хлопцем, проте безнадійним плебеем. І також не хотів будити приспані юнацькі пристрасті з Мар'яною...

А тепер Сашко Чеканчук їде за мертвою Мар'яною. А Сашко Риженко, який пройшов з Мар'яною всі стадії любовних божевіль, сидить на ліжку Лариси Лавриненко і не знає, що сказати.

Чеканчук їхав поїздом по тіло Мар'яни. Він так і не одружився у свої 40 років, хоча й любив багатьох вартих того жінок, і вони його теж нібито любили. В молоді літа, ще до півночі, він любив Ларису Лавриненко. Але коли він студентом останнього курсу почав з'являтися як наречений в Ларисиній квартирі на Полтавській вулиці, Ларисина мама стала вияснювати, чи потрібна йому для влаштування на роботу ота сама київська прописка. Тоді він поїхав на два роки на золото, а Лариса лишилася в Києві у своїй трикімнатній квартирі. Коли він повернувся у Київ, Лариса уже вийшла заміж за Володю, який зробив київську дівчину вагітною. А Чеканчук вніс гроші за кооперативну квартиру на Оболоні, влаштувався на роботу в експедицію з вивчення якихось явищ і почав писати роман "Вирвані роки", бо пережите на півночі просилося на папір. Серед двох десятків захоплених читачів була й Мар'яна. Вона саме тоді пішла від Васі Молдавського. Він оселився разом з Мар'яною і маленьким Юрком у кімнатці, що вона наймала, бо його квартира ще будувалася. Мар'яна знала, що він раніше кохав Ларису.

Згодом Сашко Чеканчук і Мар'яна розійшлися, але життя зводило їх весь час... Завтра він прибуде до обласного центру, звідки йому треба буде дістатися до райцентру Новожахова, а звідти – до селища Комбінатного, де лежало її тіло.

У Новожахові Чеканчук відразу рушив до Дитячого центру мистецтв, з директоркою якого Марією Василівною він був знайомий – вона приїздила до Києва за підтримкою. Директорка показала йому, на що йдуть гроші, виділені фундацією. Показувала картини напівпаралізованої Любоньки Козової. Марія Василівна показала кімнатки для гостей у центрі мистецтв, де зупинялася Мар'яна, бо у Новожахові не було готелю. Мар'яна була дуже незадоволена, що душу нема, і туалет на коридорі. Чому пані Мар'яна поїхала до Комбінатного? Звідти приїздила жінка Марія Підгубна. Вона й запросила Мар'яну до себе, казала, в неї чиста світла кімната, де можна

переночувати.

На прощання Марія Василівна наважилася попросити матеріальної допомоги, бо пані Мар'яна казала їй, що більше допомоги установам не буде, тільки стипендії дуже обдарованим дітям. Таким, як Люба Козова.

Саме з цього приводу Чеканчук відчайдушно посварився з Мар'яною Хрипович напередодні її від'їзду сюди. Він вважав, що треба підтримувати мистецтво, а не окремих митців. А Мар'яна вважала навпаки. Вона навіть сказала йому: "Який ти зануда! І в житті, і в роботі, і "Вирвані роки" твої занудні, і в ліжку завжди був занудою!" Вони сварилися в офісі фундації, того дня надвечір вона їхала сюди, до Новожахова, тому пішла додому раніше. Він сидів допізна, а потім Мар'яна подзвонила і вибачилася за свої слова.

Після Новожахівського дитячого центру мистецтв Чеканчук поїхав у Комбінатне. Коли проїжджав повз хату Люби Козової, місцевий водій, який віз Чеканчука, сказав, що батько дівчини навмисне виламав паркан і спиляв дерево, щоб вона могла бачити поле з вікна.

У Комбінатському Чеканчука зустрів нескінченний індустріальний краєвид. Комбінат – один з гігантів недавніх часів, стояв мертвий, і тягнув за собою в чорну прірву небуття тих, кого раніше годував. Чи думала Мар'яна Хрипович, що знайде свою смерть у такому місці, зовсім не відповідному до її життя?

Чеканчук зустрівся з лейтенантом міліції, який повіз його впізнавати тіло. Лице було не пошкоджене. З камери схову йому видали кокетливі чорні чобітки з трьома срібними пряжками по боках і чорного велюрового кашкета, торбинку з розтщеним годинником, що був на руці Мар'яни. Чеканчук попросив ще раз показати йому тіло. Мар'яна була красивою і мала гарне волосся. Природа всього надарувала їй, і доля багато чого їй дала. І чоловіки теж робили Мар'яні щедрі дарунки. Він, Олександр Чеканчук, у далекі роки їхнього кохання подарував їй діамантові сережки. Люди, що поверталися з півночі, бувало, робили коханим жінкам щедрі дарунки. Вони з Мар'яною розсталися, але вона і далі їх носила. Де вони зараз? Ось, тільки дірочки на вушках.

Чеканчук ночував у Комбінатному, бо не встиг владнати всі справи. Відсутність пограбування виключала скоєння навмисного нападу. Втім, міліцейські говорили: якщо у родичів чи колег потерпілої є сумніви, вони можуть подати заяву про відкриття кримінальної справи. Чеканчук запам'ятав закривавлені шматки "зелених" у целофановому пакеті, за які він розписувався окремо... І ключі від Мар'яниної квартири, це він добре зафіксував у пам'яті, бо вже в тій очманілій метушні затямив, що має неодмінно потрапити до Мар'яниної оселі раніше, ніж її синочок Джордж. Щоб пошукати платинові сережки з діамантами, які він подарував їй 15 років тому.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Чеканчук їхав до Києва, на чолі потягу в металевому ящику спала вічним сном

розчленована Мар'яна Хрипович. Чоловік був втомлений, бо попередня ніч у Комбінатному була неспокійна. Його привезли ночувати на квартиру до якоїсь жінки, яка, зрадивши, що він заплатить, відвела йому окрему кімнату і дала миску з теплою водою помити ноги. Проте спалося дуже погано. Звечора хазяйка гучно гримала на сина, хлопчика років дванадцяти. А вночі хтось страшно кричав за стіною, і знову сварилася хазяйка: закрий рота! ніяких у тебе талантів! ніяких способностей! то й мовчи! І стіни здригалися від звуків ударів, а істота, яку били, кричала ще голосніше.

У Києві Чеканчука з тілом Мар'яни повезли до моргу. Після обіду він рушив до Мар'яниної хати. Він був тільки один раз кілька років тому в тій квартирі, яку Мар'яна придбала після повернення зі Штатів. Його запросили на новосілля, себто, на презентацію квартири. Сашко Риженко теж був і в'їдливо жартував, чому на почесному місці не висить портрет Достоевського, бо Риженко дізнався через надійні канали що Мар'яна Хрипович в Америці читала російську літературу, а не химерний загальнослов'янський артистизм.

Квартира була на Хрещатику і в ній був розкішний ремонт. Усе там свідчило про спішний від'їзд і неодмінне повернення невдовзі. На телефоні в кабінеті блимали повідомлення. Їх два. Одне з Комбінатської міліції, те саме, яке три дні тому надійшло до офісу фундації. Друге ледь чутне, ніби з діжки. Очевидно, чоловічий голос надіслав його з провінційної телефонної станції. Слова можна розібрати тільки після кількох прослуховувань: "Люба, я чекав на тебе, а ти не приїхала. Що сталося?"...

Чеканчук хотів знайти сережки, але чомусь не міг вчинити обшук. Він чомусь вражено подумав: а чи не ті сережки принесли Мар'яні нещастя?... на Півночі в їхньому баракі був Мирон Чобану, молдаванин, який крав гроші у своїх сусідів. Частину грошей заробітчанах перераховували на рахунок в Ощадбанк, частину виплачували готівкою, яка лежала в тумбочках чи під матрацами – великі пачки радянських червінців і четвертаків. Той, хто крав золотий пісок, мав справу з міліцією. Той, хто крав гроші в сусідів, мав справу з дикою стихією самосуду, куди міліція не втручалася. Низького кремезного Чобану вбивали всім баракі. Роздали крадені гроші тим, хто скільки недорахував зі своїх запасів, – усі казали правду. Потім поділили порівну гроші, зароблені Чобану. Коли Чеканчук повернувся до Києва, гроші Чобану довго тримав окремо. На них і купив для Мар'яни платинові сережки з манюсенькими діамантами. Де вони тепер?

У комп'ютері Мар'яни були, на його здивування, вірші. Звідки вони? Мар'яна цим не грішила. Вона говорила про себе, що писала все, крім художніх текстів і доносів. Мар'яна виступала в пресі й на телебаченні. З нею сперечались, її проклинали за пропаганду бездуховного цинізму, а вона уперто вела свою лінію. Чомусь Чеканчукові стало тепло на серці від того, що цинічна Мар'яна, виявляється, писала вірші. Він ще раз зазирнув до спальні. А потім відчинив важкі дзеркальні двері, вийшов до вітальні... Там, сильно припадаючи на одну ногу, безшумно поралась жахливо потворна істота з великим горбом та перекирвленим лицем. Побачивши Чеканчука, жінка схопила торбу в кутку і швидко зникла за вхідними дверима. Було чутно, як клацнув замок. Якби не

звук ключа, Чеканчук був би абсолютно певен, що потвора йому примарилась.

Сашко Риженко тим часом писав некролог у газету. Він – досвідчений автор текстів. Отже: Трагічна звістка... у ніч з 17 на 18 листопада на 38-му році життя трагічно загинула відомий мистецтвознавець, публіцист, культуролог, викладач...кандидат мистецтвознавства Мар'яна Хрипович. Це сталося у селищі Комбінатне Новожахівського району, де пані Мар'яна перебувала у справах Фондації GIFTED CHILD INTERNATIONAL, в українській філії якої вона плідно працювала протягом останніх двох років...

Риженко згадував, що Мар'яна народилась в одній з київських слобідок у незаможній інтелігентній родині. У будиночку без води на Саперній Слобідці. Під Лисою горою. Коли вони познайомились багато років тому, вона мешкала біля червоного університету, наймала кімнатку. А батьки жили, здається, на Сирці. Потім її мама померла, батько одружився з іншою жінкою... Мар'яна завжди підкреслювала, що вона зі слобідки з-під Лисої гори. По закінченні школи вступила на факультет мистецтвознавства Київського художнього інституту. Вже на перших курсах її статті з теорії мистецтва друкувалися в київських і московських часописах... Поки не вийшла заміж за Василя Молданського, підробляла натурницею на факультеті живопису свого інституту. По закінченні Художнього інституту Мар'яна Хрипович продовжує наукову роботу, викладає у мистецьких закладах України. Коли почалася перебудова, її талант по-справжньому розгорнув свої крила. Згодом почала викладати у провідних університетах Європи, Канади, Сполучених Штатів. Результатом її творчої праці стала монографія "Диявол у світовій культурі XX століття".

Мар'яна Хрипович багато подорожувала по Україні, шукаючи дітей, талант яких усихав без підтримки.

Риженко розшукав світлину, де її зафіксовано 30-літньою. Ніхто не скаже, що пані тридцять і що в неї десятирічний син. Втім, коли їй виповнилося фатальні тридцять сім, а сину Юркові в далекому Лондоні – 17, вона також виглядала неприродно молодо і навіть іноді неповажно...

Ларисі Лавриненко теж подзвонили з популярної газети на предмет некролога. Вона швидко накидала текст для газети. Там вона, зокрема написала, що: "Мар'яна Хрипович любила коштовні прикраси і розумілася на них. У неї були і сережки з діамантами, і каблучка зі смарагдом. Але найкоштовнішою прикрасою людини вона завжди вважала талант..." А у постскрипті Лариса написала: "Якщо найбільш за все на світі Мар'яна любила талант, то найбільш за все ненавиділа підробку, фальшивку, імітацію. Все своє коротке життя Мар'яна Хрипович віддала служінню справжньому мистецтву і боротьбі з усіма видами підробок під нього."

Лариса вирішила по дорозі до редакції забігти до GIFTED CHILD INTERNATIONAL, узяти які-небудь кольорові картинки, що ілюстрували би багатогранну діяльність небіжчиці, а заодно довідатись про прощання і похорон. В офісі фондації Чеканчука на місці не було, на нього всі чекали. По офісу безладно тинявся неприкаяний син Мар'яни Джордж. Ларисі пощастило привернути до себе увагу Біста. З розмови з ним

Лариса дізналася, що найцінніша знахідка української філії фундації GIFTED CHILD INTERNATIONAL і Мар'яни Хрипович особисто – Любочка Козова. Дівчина, довідавшись про смерть пані з Києва, тяжко занедужала. Вона і без того неврологічно хвора, а тут ще такий могутній негативний фактор. Але не стан здоров'я нещасної, проте дуже обдарованої дівчинки, так стурбував благодійника. Справа в тому, що її картини продаються і в Києві, і в Європі. А фундація чимало вклала у Козову: її фарби, полотно і навіть рамочки. Поки Козова жива, вона сама розпоряджається своїми картинами. Але якщо з нею раптом щось... доведеться мати справу з її батьками, а тут досвід показує, що всяке може бути. Домовитись виходить не завжди.

Лариса дуже добре зрозуміла Біста. А також вона зрозуміла, що доля ЇЇ дає шанс. Вона давно думала про роботу, яка відповідала би масштабам її особистості. Звичайно, вона не могла й натякнути Мар'яні, щоб та порекомендувала її Бістові, але зараз... Лариса ще раз наголосила, що вона фаховий мистецтвознавець, і якщо геолог Чеканчук справляється, то вона... А також вона давно в захваті від картин юної Козової. Лариса готова виїхати в цей самий населений пункт відразу після похорону. Біст міцно потис руку Лариси, висловив надію на плідну співпрацю у найближчому майбутньому.

А Лариса, вже виходячи з офісу, згадала, що не взяла кольорових ілюстрацій, по які, власне, йшла сюди. А ще жінка подумала, що треба забирати маму з лікарні під розписку, щоб приглядала за онуком, поки його мати робить кар'єру в інтересах того ж онука, себто сина.

На порозі офісу Лариса зіткнулася з Чеканчуком. Олександр розповів про дивне повідомлення на автовідповідачі і зниклі сережки. Лариса сказала, що вони підуть у квартиру після похорону, бо з Мар'яниною смертю дійсно не все так просто. Чеканчук не наважився розповісти про горбату потвору в Мар'яниній хаті.

А тим часом Олександр Риженко віз до редакції некролог. Він згадав своє незрозуміле відчуття тривоги саме в ті хвилини, коли з нею все те сталося. Мар'яна Хрипович була першим гріхом Олександра. Через Мар'яну Хрипович Сашко Риженко порушив заповідь "Не кради": він украв в маминої сестри, старої тітоньки Тали, каблучку з великим смарагдом і подарував Мар'яні. Великий зелений смарагд на каблучці був оточений діамантами. Коли тьотя Тала померла, її скринька з коштовностями дісталася його мамі, яка була байдужа до жіночих прикрас. Коли він через кілька років по тому одружився, мама подарувала його дружині Людї оксамитову стрічку з камеею. Жінка, якій не пасують діаманти, – іронічно характеризували Людю і Мар'яна Хрипович, і Лариса Лавриненко.

Смарагд тітоньки Тали ніби приріс до безіменного пальця Мар'яниної лівої руки, і коли згодом у своїх численних інтерв'ю вона говорила про свою приналежність до княжих родів, то показувала каблучку – "фамільну коштовність". А Риженко щоразу впізнавав свій перстень на пальці Мар'яни з відчуттям гріховної гордині. Коли Риженко він бачив Мар'яну востаннє, смарагд на її лівій руці востаннє підморгнув йому. То було на дні народження у Стопченка. Де вона тепер, та каблучка зі смарагдом?

Риженко зателефонував Ларисі, та її не було вдома. Шкода, йому хотілося

поговорити з нею. Крім того, вона спілкується з цим дикуватим Чеканчуком, який учора повернувся з того населеного пункту, де загинула Мар'яна. Може, в нього можна було б делікатно в'янути про каблучку?

Ввечері Лариса передзвонила сама. Повідомила, що прощання й похорон завтра, він уже знав про це. Також Лариса розповіла про повідомлення на домашньому телефоні Мар'яни. Такий самий меседж зберігався в електронній скриньці її комп'ютера в офісі Фундації. Це вже цікаво! Жила з престижним елітним Бістом, і паралельно стрибала в гречку з якимось банальним провінціалом.

Наступного дня був похорон. Приїхав батько Мар'яни, з яким вона не спілкувалася кілька років. Чеканчук, Лариса і Риженко теж були. Риженко дивився в обличчя, яке колись пристрасно цілував. Він обережно торкнувся рук небіжчиці у чорних рукавичках – було б дивно, якби він щось намацав на її лівій руці. І все-таки, де він, той його дарунок? І сережок в її вухах теж немає. От про сережки він і поговорить з Ларисою! Він добре запам'ятав слова з тексту Лариси Лавриненко: "Мар'яна Хрипович любила коштовні прикраси і розумілася на них. У неї були і сережки з діамантами, і каблучка зі смарагдом..."

Мар'яну ховали поряд з її матір'ю. Біля розритої могили батько розридався. Його підтримують під обидві руки, коли труну опускають. Летить мокрий сніг. Після цвинтаря людей повезли на поминальний обід у ресторан. Там Джері Біст після чарки виливав душу Чеканчукові. Говорив, що хотів одружитися з Мар'яною і завести дитину, але вона цього не хотіла. В нього навіть виникала думка припинити стосунки з Мар'яною. На людях з Мар'яною він був щасливий, наодинці з нею страждав, а коли лишався сам, не знав, що робити.

У ресторані Олександр Риженко думав, як перехопити Ларису, поки та не піде додому, та ще й у товаристві Чеканчука. Риженко недолюбував Чеканчука. Він завжди чемно вітався і тис йому руку, але намагався уникати занадто тісних контактів із тим їжакуватим хлопцем, який так пишався своєю близькістю до землі, підкріпленою дипломом геолога, а не якогось філософа, а також простим походженням. Чеканчук завжди підкреслював, що заробив собі квартиру в Києві, а не отримав у спадок, як деякі. І "Вирвані роки", на відміну від багатьох, Риженко не вважав геніальною річчю.

Під час поминок референт Тетяна, що залишилась чергувати в офісі, повідомила Біста через його мобільний телефон, що дзвонили з Новожахова батьки Козової. Дівчинці краще. Нібито відпала необхідність у терміновому виїзді Лариси Лавриненко на об'єкт номер один. Але Лариса вирішила будь-що робити кар'єру у Фундації, адже в неї на руках п'ятнадцятирічний гицель Ярослав. Вона всю ніч студіювала медичну літературу і вичитала, що хвороба Літтля, від якої потерпає сердешна Любонька, дуже підступна. Тому переконала Біста, що поїде до дівчини.

Після ресторану Біст із юним Молданським поїхали додому, тож Чеканчук планував поїхати з Ларисою до Мар'яниної квартири. Чеканчук недолюбував Риженка. В них ніколи не було конфліктів. І тексти Риженка Чеканчук читав із задоволенням. Але мало що в цьому світі так дратувало толерантного Чеканчука, як

просторікування Риженка про його коріння, про славний рід. Звідти, з тих джерел, з тих криниць спрагло пив духовне молоко нинішній світоч української духовости Олександр Риженко. Ніби дітям водія й прибиральниці безнадійно закрито дорогу у світ високої культури!

Лариса запропонувала їхати до квартири Мар'яни втрюх, пом'янути її ще раз і поміркувати разом, чому вона загинула. Чеканчук подумав: а може, воно на краще, як вони з Ларисою не будуть зустрічатися віч-на-віч. Адже від тих давніх часів, коли в них був роман, вони перетиналися багато разів, і на людях трималися природно й невимушено. А наодинці не знали, що й сказати одне одному.

На телефоні у квартирі Мар'яни наша трійця почула новий меседж: "Моя люба, чого ти мовчиш? У мене серце не на місці. Озвися, Мар'яно!".

...Того вечора він грав у підземному переході на майдані Незалежності. Грав, ніби востаннє у своєму житті. Перехожі, звичні до голодних музикантів і нездарих концертів, вражено зупинялися. Від цієї музики 46-річного чоловіка деякі перехожі втирали сльози. Мало не всі кидали у футляр від скрипки гроші. У нього вже давно набралось на квиток додому, а він все грав і грав. Розкішна пані з рудуватим волоссям у коротенькій шубці стояла, поки він не закінчив грати. Коли він незграбно нахилився до футляра, побачив її химерні черевички з трьома срібними пряжками по боках. Жінка похвалила його гру. Він сказав, що тримає свій рівень заради учнів, яких навчає у провінції. З підземного переходу вони піднялися на Хрещатик. У вечірньому повітрі блищали фіалкові зірочки морозного снігу. Скрипаль і жінка деякий час ішли поряд мовчки, а потім жінка раптово глянула йому в обличчя: "Куди ви зараз?" Йому потрібно було на донецький поїзд. Гроші він збирав на квиток. Жінка запросила його до себе. Він рушив за цією жінкою, голодний, немитий неголений чоловік, що хилився від зимового вітру. Сьогодні вранці він вийшов зі смердючої столичної лікарні, де з нього видалили якісь непотрібні частини, де він мало не залишився назавжди. А там, куди треба їхати донецьким поїздом з пересадкою, на нього чекає музична школа і будиночок з сірої цегли і садочок над яром, де хазяйнує нелюба жінка, яка, одначе, тринадцять років тому невідомо від кого примудрилась народити Геніального хлопчика-музиканта, єдине, чому він живе з тією жінкою. Ця жінка писала, що не має грошей їздити до нього, а гроші на зворотну дорогу передає через знайомого знайомих, якого він так і не дочекався.

Жінка з рудуватим волоссям сказала йому, що працює у фундації підтримки обдарованих дітей України. Він представився: "Анатолій Сумцов, директор провінційної музичної школи..."

Та жінка затигла до себе цього неголеного скрипаля, який колись не зумів створити капітал зі свого таланту, бо відчула: в такого учителя має бути хоча б один непересічний учень, для якого ще не все втрачено. Її фах – знаходити алмази у лайні, витягати їх звідти і переправляти туди, де шліфують діаманти. Вона знайде чергову дитину, що не вміє витирати носа, але народилась із умінням тримати скрипку, відрядить її вчитися до Цюріха або до Кельна. Заради цього вона повечеряє з цим

обдарованим невдахою, а потім постелить йому на підлозі в кабінеті. А завтра відрядить у дорогу.

Чоловік попросив у жінки дозволу помитися у ванні. Він розповів, що у його Дружбонародівці ванни в будинку нема. Жінка сказала, що в будинку на слобідці, де вона народилася і жила до 16 років, – є така в Києві Саперна слобода між Лисою і Чорною горами – було все так само, що й у його Дружбонародівці. Але вона вибилася в інший світ, і досить-таки давно.

Коли після годинного блаженства він виліз із ванни, його почастували печеною картоплею і чаєм з вершками. Жінка попросила його розповісти про здібних учнів. Він розповідав їй, що були в нього і невикористані шанси, і нещасне кохання, і великі запої. Він став викладачем у музичній школі, полюбив дітей, серед яких траплялися ще кращі, ніж він. Декілька його учнів вступили до консерваторії, але славетним виконавцем не став ніхто. Він говорив про сина жінки, з якою жив, про його сині очі та незіпсуту душу, говорив про створене ним дитяче тріо "Амітьє". Жінка записала, за якою адресою надіслати йому апікаційні форми на підтримку, він неодмінно має заповнити ці папери, щоб вона могла працювати з його школою офіційно. А потім він грав для неї Паганіні, а вона подарувала йому свою книгу "Диявол у світовій культурі"

Потім вона розстелила матрац на підлозі кабінету, де він міцно заснув. Зранку жінка вибачилась і сказала, що тепер має виставити його зі своєї хати, бо поспішає до офісу фундації. Вони розпрощалися в сутерені, де зустрілися вчора. Він блукав Києвом з дивним гіркуватим почуттям, яке не можна було назвати щастям, але то не була вчорашня блювотна безнадія.

Лариса, Риженко і Чеканчук сиділи в квартирі Мар'яни. Чеканчук сказав, що перший помітив, що сережок у вухах загиблої не було. Він розповів про сварку з Мар'яною перед її від'їздом, про Любу Козову з Новожахова, про те, що всі виділені гроші були для Козової. Мар'яна могла відправити до Козової і Чеканчука, хоч він вважав, що допомагати треба установам, а не окремим дітям. Але чомусь Мар'яна поїхала сама, значить, у неї були якісь власні причини їхати в ті краї. Риженко припустив, що Мар'яна хотіла придбати картини Козової не тільки для фундації, але й для себе особисто. Адже у її квартирі було дві картини Люби. Чеканчук сказав, що серед речей загиблої не було картин, хоча її речі всі збереглися.

Всі троє випили коньяку, поминаючи Мар'яну, а потім Чеканчук пригадав, що Біст говорив, ніби Мар'яна тоді мала їхати ще з Новожахівки у якусь Дружбонародівку. Лариса і обидва Олександрі припустили, що Мар'яна їхала у Дружбонародівку до якогось друга, який тепер їй дзвонить і шле мейли, чому вона не приїхала. Вони ввімкнули Мар'янин комп'ютер, і Чеканчук здивувався, бо віршів не було. Лариса розповіла, що вірші писала Анжелка, маленька калічка, що допомагала Мар'яні по хазяйству. Протирала усі її вази та статуетки. А пані Мар'яна дозволяла їй користуватися своїм комп'ютером. Чеканчук розповів Ларисі, як він побачив калічку у вітальні за прибиранням, але вирішив нікому не розповідати про своє видіння, яке кваліфікував як галюцинації. Отже, Анжела забрала всі свої записи з комп'ютера, коли

дізналася про смерть Мар'яни.

Наступного дня Біст прийняв Ларису на роботу, а Чеканчук на Мар'яниному робочому комп'ютері знайшов ще один електронний лист: De ty, Mar'jano? Чеканчук відіслав відповідь: Mar'jana zahynula. Dodzvonitsa meni dodomu – і вказав свій домашній телефон. Інформації про її останнє відрядження на комп'ютері не було. А він добре пам'ятає, що, коли вони востаннє спілкувалися ввечері перед тією фатальною поїздкою ось тут, біля цього столу, Мар'яна поспішала, і він допомагав їй роздрукувати тексти розписок в отриманні грошей від батьків Козової. А чи була ще й розписка від клієнта з Дружбонародівки? Йому здається, що не було. Вчора в Мар'яниній хаті вони з Ларисою і Риженком довго говорили саме про той надривний вечір. Чеканчук навіть думав, що Мар'яна загинула через їхню сварку. Лариса і Риженко порадили йому не мучитись: він дуже перебільшив значення своїх слів для Мар'яниного душевного ладу. Потім Лариса запитувала про сережки, а він не міг нічого пригадати – вочевидь, вони були в Мар'яниних вухах, бо він не зафіксував ніяких змін в її звичному вигляді.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Біст викликав Чеканчука в кабінет і наказав владнати усе з Мар'яниним майном. Вона мала рахунок у банку, приватне помешкання, коштовні прикраси, а її син Джордж є її єдиним спадкоємцем. Тож Чеканчук і юний Молданські поїхали на квартиру Мар'яни. У сейфі вони знайшли акт купівлі-продажу квартири, свідоцтво про народження Юрія, чекову книжку і кредитну картку, готівку. Серед коштовностей ні платинових сережок з діамантами, ні перстня зі смарагдом не було. Був ще лист, у якому 46-річний невдаха (як автор листа сам себе називав) зізнавався Мар'яні у коханні. Тож Чеканчук дізнався ще дві невеличкі таємниці. По-перше, Мар'яна не залишала вдома своїх коштовностей. По-друге, починають сходитися дружбонародівські кінці: Мар'яну кохав невдаха з Дружбонародівки, до якого вона ставилась прихильно, хоча, вочевидь, не палала такою ж натхненною пристрастю. Але чому Чеканчук не може знайти в електронних архівах GIFTED CHILD INTERNATIONAL інформації про Дружбонародівку?

...Це було рік тому. Він повернувся додому, до свого трикімнатного будиночка без вигод, до Тетяни. Хотів вигнати Тетяну зі свого дому до її хатки на околиці Дружбонародівки, але не міг, бо був Альоша. Життя ставало звичним, тяжким, буденним, і київську зустріч у переході він згадував, як дитячий сон. Але прийшов лист із Києва з бланками GIFTED CHILD INTERNATIONAL. Він заповнив аплікаційні бланки і надіслав. А потім таки вигнав Тетяну зі свого дому і сказав, що допомагатиме Альоші й піклуватиметься про нього, як про рідного сина. Він лишився в самотньому холодному домі чекати весни. В перший день весни на його школу прийшов лист, що його аплікація розглядається і експерт приїде 22 березня. А 22 березня приїхала Мар'яна. Серед учнів його школи був Кубов, син єдиного дружбонародівського багатія, що мав великий дім з ліфтом, сауною, супутниковою антеною і комп'ютером. Він звернувся до

Кубова, попросив дозволу, щоб у нього зупинилася гостя з Києва, і Кубов дозволив. Але, залишивши речі в Кубова, вона виявила бажання зайти до нього. Вона сказала, що в нього значно краще, ніж було у них на слобідці, де вона народилася і жила до 16 років. Той дім, якщо ту халупу можна назвати домом, стояв у низині, в ямі. Відтоді вона ненавидить тісноту і любить простір. Він повів її до жалюгідного напіваварійного будинку музичної школи і вона прослухала концерт тріо "Амітьє", створеного ним, до якого входив і Тетянин Альоша. Потім вони повернулися до нього і він грав для неї на скрипці, й читав вірші, і Кубов так і не дочекався їх до себе того вечора. А наступного вечора вони бенкетували у Кубова, стіл угинався від наїдків. Кубов, його дружина Света, і особливо його мама Вікторія Микитівна, дивувалися, скільки чарок може перехилити Мар'яна і не сп'яніти.

Вона поїхала і залишила Анатолеві божевільні спогади, що несли юнацьке серцебиття і дрож мало не до стукоту зубів. Почуття душили його, іноді він писав їй листи і отримував відповіді – не відразу, але жоден його лист не пішов у безвість. Вона писала йому: "Мені подобається, що в тебе, незважаючи на твоє бездарне життя, збереглися слух і смак. Ти не відбувся, так, але ти разом з тим нічого з себе не корчиш, нічого не імітуєш, і це також досить рідкісний дар... А ще мені подобається урвище, над яким стоїть твій будиночок. І на вершині пагорба Монмартр я не відчула того, що відчула біля гнилого паркану в твоєму садочку...".

А потім прийшов офіційний лист, що Альошу запрошують до Києва і, якщо все буде гаразд, його можна буде відправити до музичної благодійної школи в Цюріху. Потім Анатолій приїздив з Альошею до Києва, бо Танька була п'яна і не могла супроводжувати сина. Це було у травні. Три дні вони жили у Мар'яни на Хрещатику. А наприкінці серпня вони вдвох знов приїхали до Києва, бо Альоша їхав до Цюріха. Мар'яна знову відчинила їм двері свого дому. Коли хлопець поїхав, Анатолій залишився у неї ще на день, і вона казала, що хотіла б ще раз приїхати до нього, хоча й тепер нібито немає причини. То була його остання зустріч з Мар'яною. Альоша поїхав – певне, що назавжди. За Танькою Анатолій не тужив. Він грав, читав книжки, які залишилися колишньої дружини. Колись давно вони з дочкою поїхали звідси. Не витримали Над'ярненського життя-буття. Через рік після від'їзду дружини й дочки він зійшовся з Танькою. А зараз Танька пустила до себе в хатку на околиці бездомного п'яницю Кешу.

Почалися осінні холоди. У Дружбонародівській музичній школі тече дах і нема коштів на опалення. Учительки мало не щодня просять директора підняти його київські зв'язки і дістати хоча б якихось коштів. Анатолій пояснює, що його київська знайома – співробітниця благодійного фонду, який не зобов'язаний допомагати регулярно, спасибі, що допомогли один раз. Але вчительки не відступаються. Особливо активна Зінаїда Андріївна, яка прямо у вічі каже директору: зуміли влаштувати свого пащенка, ще й як! Анатолій написав листа до Києва, розуміючи всю безнадійність свого прохання. Невдовзі на школу прийшли по пошті аплікаційні форми фундації. З'явилася надія. І Зінаїда Андріївна розповіла усім, що знайома директора з Києва тепер привезе

долари для них усіх.

"18 uransi zaidu do tebe, poidu toho samego dnya uvesheri", з'явилося в електронній скриньці в комп'ютері Кубова на початку листопада. Отже, не залишиться на ніч. Що ж, значить, не залишиться... Анатолій вирішив уберегти Мар'яну від навали учительських скарг, подумав, що спробує прийняти її так, щоб її ніхто не бачив. Кубов пообіцяв зустріти Мар'яну, завести до свого дому, а потім відвезти її знову на станцію.

А 17 ввечері Кубов заїхав до Анатолія, щоб попередити: вона дзвонила на його мобільний, ніби їде зараз – за годину сідає на електричку в Комбінатному. Буде сьогодні ввечері. Анатолій зустрічав її, але вона не приїхала.

Учительки знову питали, чи не приїде пані з Києва, Зінаїда Андріївна навіть вважала, що вона приїздила і дала гроші, а директор не каже їм про це...

Матінка Лариси Майя Гаврилівна з онуком Ярославом сиділи на кухні, пили чай і обговорювали причини загибелі Мар'яни Хрипович. "Просто вона зависоко задирає носа і забагато крутила хвостом!", – говорила стара. У цей момент прийшла Лариса і привела з собою свого колишнього нареченого Сашка Чеканчука. Швидко прийшов і Риженко, третій учасник Групи Пошуку Істини. Згодом до помешкання Лариси прийшла і Анжела, яка віддала ключі від Мар'яниної квартири і розповіла про того чоловіка, що кілька раз бував у Мар'яни, який спав у кабінеті на підлозі. Коли чоловік приїздив з хлопчиком, хлопчик спав у великому ліжку в спальні, а вони на підлозі в кабінеті.

Вдома до Чеканчука подзвонив якийсь чоловік і сказав, що Анатолій теж загинув. То дзвонив Коля Кубов, він – сусід Анатолія, який загинув кілька годин тому: хтось його порішив сокирою, у його будинку. Кубов думав, що смерть Мар'яни і Анатолія якось пов'язані.

У неділю Лариса і обидва Сашки зібралися в помешканні Риженка. Трамваї дзеленчали і граблі стирчали у вікні навпроти, і шкірили свої брудні зуби. Вже домовлено з Вістом, що Чеканчук і Лариса поїдуть до Новожахова до Козових, а потім, хоча там нема ніяких службових справ, неодмінно заїдуть до Дружбонародівки. Кубов пообіцяв зустріти і розмістити їх у своєму великому будинку.

Лариса з чоловіками думали над тим, чи роль Отелло узгоджується з особистістю Біста. Лариса була впевнена, що Біст не вбивав Мар'яни: якби Біст таки вирішив позбутися Мар'яни, він би не знищував свідчень її зловживань, а навпаки, повідомив усіх перевіряючих про те, що вона робила щось не те.

Вони вирішили зателефонувати до Кубова. Той сказав, що з Над'ярної зникла Танька. Ні її, ні її нового друга Кешу не знайшли у їхній хатці на околиці, ні в жодній із Над'ярненській забігайлівок. Всі на базарі й не сумніваються, що то Танька вбила Анатолія.

Лариса і Чеканчук виїхали до Комбінатного. Чеканчук перед цим переконав Біста поєднати подорож до Новожахова із встановленням вінка в Комбінатному на місці загибелі Мар'яни на дев'ятий день. Біст схвалив поїздку. Риженко переживав і боявся за Ларису і Чеканчука, які їхали у ті згубні краї, де вже загинуло двоє.

У купейному вагоні сусідами Чеканчука і Лариси стали гарненька дівчина і підтоптаний американець зі штату Алабама. Він їхав знайомитись із батьками своєї дівчини до Гірничого. У дорозі Лариса жалілася Чеканчуку, що її життя не вдалося, молодість пройшла і не вернеться, всі звершення й тріумфи виявилися несправжніми, всі цінності – імітаціями, а син Ярослав – негідник, яких мало. Чеканчук заспокоїв її, бо Ярослав – звичайний підліток, який от-от переросте свою дурість. Олександр вважав, що Мар'янин Юрко набагато гірший син.

Коли Лариса і Чеканчук виходили у Комбінатному, Лариса залишила свою візитку дівчині з купе, бо бачила що в американця не має серйозних намірів щодо дівчини. А в Києві, якщо дівчина захоче, Лариса знайде їй гарного шефа.

На станції Комбінатного Лариса і Чеканчук вчепили на одному з ліхтарів вінок, який оплатив Біст. Потім вони добралися у Новожахів. Будинок Козових стояв біля траси на околиці Новожахова. Чеканчук упізнав садибку з виламаним парканом, яку йому показали минулого разу. Козові жили бідно. Лариса і Чеканчук, привітавшись з дівчинкою, розглядали її картини. Люба говорила нерозбірливо, ковтаючи літери, кусаючи себе за губи. Усі картини мали вогнисте тло, а на ній чорним намальовано танок химерних постатей. У всій вогняній колекції відчувалося: на замовлення. Мабуть, Мар'янина школа. Вона добре знала, на що дивляться на євровиставках. І що там продається. А от окремо від вогняного циклу була картина "Мука жінки". Гола жінка зі скривленим лицем і гарним, проте також покрученим тілом. Лариса і Чеканчук спитали дівчину, як її земляки ставляться до її картин. Люба сказала, що це бидло вміє тільки заздрити. Лариса й Олександр обмінялися поглядами. О-го! Це також школа Мар'яни Миколаївни!

Батьки Люби розповіли, що колись вивозили її на базар, щоб просила милостиню. Розповіли також, що Любонька намалювала портрет Мар'яни, який вона забрала з собою у день своєї смерті. Лариса спитала, чому Мар'яна у день своєї смерті поїхала від Люби у Комбінатне. Батьки дівчини сказали, що Мар'яна попередню ніч спала в школі мистецтв, а далі їй треба було їхати до Над'ярної, це стара назва Дружбонародівки. Туди можна їхати через Комбінатне. У Комбінатному мама Люби знала жінку, яка здає кімнату. У тієї жінки теж хвора дочка, тільки ще й розумово відстала. Мар'яна сказала, що переночує в Комбінатному, а поїде до Над'ярної вже вранці.

Батьки Люби продали Ларисі і Олександру картини дочки, втішились доларами. Лариса і Чеканчук вибрали 8 картин і написали розписки. Любонька сказала, що можна брати й "Муку жінки", вона намалює ще.

Далі Лариса і Олександр поїхали в Комбінатне на вокзал, щоб звідти добратися до Кубова. Вінок, який вони вчепили, валявся понищений. Що це є – свідомо наруга над пам'яттю Мар'яни чи просто хуліганство? Лариса вирішила підійти ближче до колії, коли їхав поїзд, і Чеканчук раптом злякався: чи не хоче вона покінчити з життям. Жінка відповіла, що хотіла відчути те, що відчувала Мар'яна. А ще вона переконалася: якщо не підштовхнуть, то не впадеш. Поки вони стояли біля колії, один з двох пакунків з картинами хтось вкрав. Можливо, то і був убивця Мар'яни. Або просто хуліган.

Лариса і Чеканчук вирішили заплатити за картини свої гроші, а розписку підробити тільки на ті чотири картини, що залишилися.

Вони подзвонили Кубову і попросили забрати їх. Кубов приїхав довжелезним "Лінкольном". Він привіз Ларису і Сашка у свій розкішний будинок на 4 поверхи. Гостей зустріли розкішно. Мати Кубова – Вікторія Микитівна розповіла, що знала Анатолія давно. Він вчився в Києві, а потім жив там по тому, як вивчився. Згодом грав в оркестрі у області, де й одружився з Мариною. А потім повернувся сюди. Марина поїхала назад до себе в область із дочкою. Анатолій почав жити з Танькою. Її син учився в музичній школі. Від кого тільки вона його народила? Танька нетутешня. І зараз вона зникла. Мабуть, переховується у своїх родичів.

Виявилося, що Кубов такий багатий, бо заробляє на металі, адже після занепаду Комбінату гроші валяються під ногами, тільки не всі вміють за ними нагинатися.

Гості докладно розповіли Кубову про загибель Мар'яни. Чи не могла її вбити та сама Танька? Кубов сказав, що Танька дійсно погрожувала вбити Мар'яну, яка вкрала її сина і Анатолія. Кубов знайшов і показав у комп'ютері повідомлення Мар'яни "18 uransi zaidu do tebe, roidu toho samego dnya uvecheri". Він все це передав Анатолію, але Мар'яна так і не приїхала. Анатолій просив Кубова нікому не говорити, що Мар'яна приїде, бо вчительки тероризують його, бо їм потрібні гроші. Одна Зінаїда Андріївна чого варта. Потім Анатолій приходив до Кубова, просив дати повідомлення, дізнатись, чому вона не приїхала. А потім прийшов мейл від Чеканчука, що Мар'яна загинула. В той самий день і Анатолій загинув. Мати Кубова сказала, що це точно Танька вбила обидвох.

Чеканчук і Лариса, перебиваючи одне одного, розповіли про вкрадені картини і потоптаний вінок. Картини не справили ніякого враження на Кубових, проте вінок підтвердив їхні здогадки. Але звідки Танька могла знати, що Мар'яна в Комбінатному і що вона їде сюди?

На ранок Кубов повіз Ларису й Чеканчука до музичної школи. З вікон перекошеного одноповерхового будиночка лунали гами й арпеджіо. Увійшли до учительської, вогкої кімнатки з патьоками на стелі. Вчительки накинулись на гостей, просячи допомогти школі. Вони сказали, що заповнювали і надсилали аплікаційні форми, а Чеканчук пояснив, що фундація ще не встигла їх розглянути. Київські гості ледве вибралися з жалюгідного приміщення музичної школи. Кубов посадив їх до машини, повіз на обід до себе. Сказав, що мама не обідатиме з ними, вона пішла збирати відомості про Таньку. А слідчий, що веде справу Анатолія, тим часом сказав Кубову, що сумнівається щодо участі алкоголички Таньки у цій справі. Адже на сокирі, якою було, вбито Анатолія, не було жодних відбитків пальців. Танька не дійшла б до того, щоб обтирати знаряддя вбивства, або працювати в рукавичках.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Кубов розповів, що нещасний Анатолій ще був живий, коли він його знайшов. Поки

вчительки верещали і втрачали свідомість, він кинувся до Анатолія із запитанням: Толю, хто це тебе так? Скажи! А Толя з кривавою головою прохрипів: яке це має значення? Хай собі живе, якщо зможе... Міліцейські взяли собаку, який чомусь привів їх у дім до одної з вчительок.

На прощання Чеканчук запропонував Колі Кубову побудувати музичну школу в рідному місті на пам'ять про друга Анатолія.

У поїзді Лариса і Олександр виготовили новий бланк розписки, вписавши туди тільки ті картини, які не вкрали. Вони жаліли, що пропала "Мука жінки". Чеканчук припустив, що покійна Мар'яна робила те саме, бо збирала картини і для себе, і друзям дарувала. Навіть Чеканчуку подарувала картину якоїсь дівчини з околиці Києва. У центрі – велике спокійне обличчя. Жіноче, дуже гарне. А навкруги – перекривлені пики.

Вранці Риженко зустрів їх з поїзда і вислухав детальний звіт про Комбінатно-Новожахівсько-Дружбонародівські мандри. Вирішили, що скинутий вінок свідчить про те, що то не було вбивство на замовлення. Кілер неодмінно б пролив сльозу в пам'ять про свою жертву. Та й замовник також. Лариса чомусь вважала, що не могла малограмотна алкоголичка Танька вистежити Мар'яну в Комбінатному. Тим більше, Мар'яна міняла плани: то вона їде вранці, то ввечері. Але що за гроші мала Мар'яна у внутрішній кишені свого пальта? Схоже на те, то були не її особисті гроші, а гроші для музичної школи. Але ж аплікацію Дружбонародівської музичної школи фундація ще не могла задовольнити. Отже, Мар'яна везла до Дружбонародівки свої власні гроші під виглядом гранту!.. Чого б то це? З якої радості? Все-таки божевільна любов існує...

Почався грудень. Співробітники фундації GIFTED CHILD INTERNATIONAL мали дуже багато роботи перед різдвяними канікулами. Лариса ледь встигала виконувати поточну роботу. Нема змоги ні пошукати даних про стипендіата фундації Альошу Рудченка, ні даних про Дружбонародівську аплікацію.

У жодній теці нема аплікацій з Дружбонародівки. Нема! Значить, аплікацію "загубили" у фундації. Але чому? Можна було б просто відмовити. Лариса ділилася з Чеканчуком своїм відкриттям, але він не сприймає тієї інформації. Він ще глибше поглинутий передріздвяною запаркою і здатний тільки сортувати й звітувати. До того ж референт Тетяна вагітна і лягає до лікарні на збереження. Її обов'язки розділили між Ларисою та іншою співробітницею.

Під час нетривалого обіду колеги розповідають Ларисі, що в порівнянні з минулим роком Біст просто сказився. А все тому, що йому потрібна жінка. На щастя, до Лариси подзвонила дівчина з Гірничого, що їхала тоді поїздом з американцем. Дівчина, яку звали Галею, розповіла, що з американцем нічого не вийшло, а вона саме в Києві. Галя добре розуміє англійську мову. Закінчувала Донецький університет. На стаціонарі! В Гірничому роботи нема. Навіть не влаштуєшся до школи. Тож Лариса запросила її до фундації.

Біст був просто в захваті від Галі, яку тут же взяв на місце референта Тетяни. На третій день Джері уже замикався з Галею у своєму кабінеті. Мар'яна ніколи не падала

так низько. Але й Біст ніколи не сяяв так сліпучо.

У Києві пішов сніг. Щодня Риженко чекав дзвоника від Лариси або в крайньому разі від Сашка Чеканчука, але вони мовчали. Лариса пропадала на роботі. Тож Риженко задумувався знов і знов над смертю Мар'яни: Мар'яна прибула в Новожахів до Козових, передала їм гроші від фундації та відсоток від продажу картин Любоньки в Німеччині, отримала розписку від них, відібрала частину картин для себе – розписки про придбання картин серед її документів не було. Гаразд, Мар'яна взяла картини для себе, можливо, вона купила їх за власні гроші, нехай. Але ті картини зникли. А сумку з її речами убивця не взяв. Отже, Мар'яна переночувала одну ніч у кімнаті для приїжджих у приміщенні Новожахівської школи мистецтв і їй там дуже не сподобалось. А потім вона збиралась до Анатолія, в якого спочатку не планувала лишатися на ніч, але якому везла якісь гроші. Може, вона хотіла відкупитися від нього, може, він шантажував її, погрожував, що розповість Бісту. Але ж Біст не ревнував Мар'яну. Отже, вона збиралась переночувати в Комбінатному, бо там їй підказали жінку, що здасть їй на ніч хорошу кімнату, де вона зможе відпочити після Новожахова, перед Дружбонародівкою. Вони розповідали, що, як казала мати Козова, то була її знайома, в якій теж хвора дитина. Отже, мати Козова знає адресу, за якою Мар'яна збиралась ночувати в Комбінатному. Збиралась, проте не ночувала. І навіть передала через Кубова Анатолію Сумцову, що їде до нього на ніч, хоча раніше не збиралась. Чому Мар'яна не ночувала у Комбінатному, чому змінила свої плани? Треба знайти ту оселю в Комбінатному, де з якихось причин не заночувала Мар'яна Хрипович. Можливо, там можна пошукати нові відомості про її загибель.

Увечері Риженко пішов на роботу до Лариси. Він скучив за нею, навіть мимоволі був відчув ревності до Чеканчука, з яким вони весь час поряд.

У фундації увага Лариси і Чеканчука була прикута до програміста Роми Ручкіна, якому вдалося відновити видалені файли `anatol.spec` та `rudchenko.spec`.

Чеканчук сказав, що з Лондона їдуть подарунки для їхніх стипендіатів – три тисячі пакуночків. Далі їх треба розвезти по Україні. Чеканчук мав їхати до Херсонської області, Лариса – на схід, по знайомому маршруту. Лариса вмовила Риженка їхати з нею, тим більше, що Віст заплатить йому за поїздку, бо бракує людей.

Файли, які знайшов Ручкін, забрав Біст і відпустив усіх додому. Лариса з Риженком відправилися на квартиру до Мар'яни шукати рукавички, які Лариса колись подарувала Мар'яні, і які їй не давали спокою.

Чеканчук трохи образився на Ларису, яка так хутко зникла разом зі своїм Риженком. Він думав, вони знову посидять разом, поговорять, як раніше. А вони зникли й залишили його наодинці зі снігом. Та він спробує прочитати дискету, яку йому дав Ручкін, геній комп'ютерних фальсифікацій. Рік тому Ручкін допоміг їм видалити все про харківського хлопця, який виїхав вчитися до Кельна, але став наркоманом. Ручкін тоді відразу зрозумів, що від нього хочуть. Як виявилось, видаляти зайві дані зі зведених таблиць не так і просто, для цього потрібен відповідний хист. Але дані про харківського віолончеліста-наркомана безслідно зникли з усіх файлів. А зараз Рома Ручкін так само

знищив усі дані, а також їхні сліди про дружбонародівські аплікації. І про Альошу Рудченка також.

Кубов подзвонив Чеканчуку і повідомив, що знайшли вбивцю Анатолія. Це Паня Бабченко, муж Зінаїди Андріївни, отої горластої учительки музики! Зінка робила йому дірку в голові: директор візьме гроші і знову витратить їх на себе. А ми лишимося з носом. З емоційної розповіді Кубова Чеканчук зрозумів, як загинув Анатолій Сумцов. Отже, Зінаїда Бабченко посіяла в колективі недовіру до директора Анатолія Трохимовича. І її чоловік, безробітний Паня, пообіцяв розібратися з брехливим директором. Потихеньку вони скопіювали ключ від його будинку з метою пробратися до нього і пошукати грошей. Паня вистежив, що директор пішов з дому, зачекав трохи і зайшов у темний будинок. Але виявилось, що директор прийшов додому городами, а не вулицею. Був собі вдома і сидів у темряві. Паня злякався бути викритим, схопив сокиру і вдарив директора по голові. Шукав грошей на очах у конуючого Анатолія. Нічого не знайшов, забрав скрипку і якийсь альбом ілюстрацій. Згодом Паня видрав першу сторінку і продавав той альбом на базарі. Коли його взяли, почав усе валити на жінку. А та сказала, що не просила вбивати, тільки пошукати грошей.

Чеканчук увімкнув комп'ютер, вставив дискету, яку дав йому Рома Ручкін. Так, на Альошу Рудченка, сина Таньки, було виділено індивідуальний грант. Зінаїда Андріївна могла не переживати: все із самого початку виділялось тільки на хлопчика. А тепер про кошти, які Мар'яна везла до Дружбонародівки у той фатальний день. Вона взяла 600 доларів з внутрішньої каси фундації і занесла ці дані до комп'ютера. Чеканчук знав про внутрішню касу. Кожен співробітник, що працює у фундації досить довго, може раз на два роки взяти одну тисячу з цієї каси для підтримки своїх особистих знайомих. Якщо комісія потім виділить ґрант особистим знайомим співробітника, його буде повернено до внутрішньої каси і співробітник зберігає право допомагати своїм іншим знайомим, якщо ні – то два роки не можна звертатися до внутрішньої каси.

Отже, Мар'яна з якихось міркувань вирішила допомогти школі, де директорував чоловік, до якого вона відчула щось незрозуміле. А чому Біст хотів викреслити з документації всі згадки про, як він вимовляв, Дружбородівку? Очевидно, на всякий випадок. Щоб ім'я покійної співробітниці ні найменшим чином не фігурувало в контексті зловживань посадою... Найцікавіше, звичайно, було б дізнатися про те, чому все-таки Мар'яна вирішила дати гроші на ту обідрану провінційну музичну школу. Невже то була любов?

Чеканчук подзвонив до Риженка, але дружина Люда каже, що нема його. Лариси вдома теж нема. Все зрозуміло. Вони десь вештаються разом. Чеканчук несподівано відчув себе великим сищиком і набрав телефон Мар'яниної квартири. Він вгадав: Риженко і Лариса були там. Казали, що шукають рукавички. Можна подумати, вони з Риженком ішли туди шукати Мар'янині рукавички. Чеканчук розповів їм телефоном про вбивцю Анатолія і вміст файлів на дискеті. А Лариса пояснила, що Мар'яна мала звичку ховати свої прикраси в рукавички!

У Києві вже давно розтанув той сніг, що тиждень тому падав так несамовито. У

стінах офісу фундації GIFTED CHILD INTERNATIONAL свято. Новий референт Гірничя Галя тремтячими руками роздає співробітникам конверти з готівкою на дорожні витрати. Вчора благополучно відбула комісія з Лондона. Проклятуші дні лишилися позаду. Попереду тільки акція з розповсюдження різдвяних подарунків обдарованим дітлахам України.

Біст покликав Ларису до себе і підтвердив свої здогадки, що Лариса і Чеканчук шукають вбивцю Мар'яни. Виявилося, Біст давно знав про Анатолія. У Біста із Мар'яною були не ті стосунки, коли ревнують. Але варто було Бістові згадати про Анатолія, як Мар'яна робилася люта на себе і на Біста.

Біст сказав Ларисі, що до її маршруту не входить Дружбонародівка, але вони можуть їхати туди приватно і якщо щось дізнаються, хай звертаються до міліції. І, якщо знадобиться його, Бістова, участь – хай буде так!

Лариса і Сашко Риженко відправилися з подарунками у дорогу. Сашко відкрив у поїзді пляшку іспанського чері із самого Херес-де-ла-Фронтейра. Чи вийде в них цього вечора тільки пити вино і дивитись одне одному у вічі? Не говорити про загублені Мар'янині рукавички і вкрадені картини, про зниклі коштовності й потоптаний вінок на місці загибелі?

У них було багато божевільної їзди по розбитих дорогах, і всі пошарпані юнацькі мистецькі заклади, що отримали підтримку GIFTED CHILD INTERNATIONAL, були дуже схожі одне на одне. За два з половиною дні Лариса з Риженком об'їхали вісім населених пунктів. Ночували у місцевих жителів. Надвечір третього дня вони приїхали в Новожахів. Це був останній пункт їхніх офіційних мандрів. Завтра вони вирушать до Комбінатного, але то вже по тому, як закінчать з подарунками.

Марія Василівна, директорка Новожахівської школи мистецтв, зустрічає їх, запрошує в кімнати для гостей. Директорка розповіла, що невдовзі після смерті Мар'яни Миколаївни в Козових були люди з Києва, купили декілька картин Любоньки, добре розплатилися і поїхали. А потім всю ніч по тому Любоньці було особливо погано, її крутило і ламало, і вона кричала, і їй марився диявол. А на ранок на городі в Козових знайшли осквернену картину Любоньки – полотно, зідране з підрамника, де у намальованій Любонькою оголеної жінки в груди і в лоно було встромлено недопалки. Невропатолог із поліклініки, яка веде Любоньку, казала, що дівчинка дуже пов'язана зі своїми картинами, особливо з деякими з них, тому їй було так погано. Батьки Любоньки приходили до школи, просили дозволити подзвонити у Київ. Марія Василівна дозволила, але у фундації двічі рішуче сказали, що всі питання будуть вирішувати тільки після Різдва.

Марія Василівна відповіла, що міліції, наскільки вона знає, не викликали, бо ще не усвідомлюють матеріальної цінності картин своєї дочки, а на фундацію ображена сама Любонька – невже вони купували її картини, щоб із них хтось познущався?

Риженко з Ларисою вирішили переночувати у кімнаті для гостей у школі, а завтра вранці до Козових мав піти тільки Риженко, бо Люба могла бути ображеною на Ларису через спалюжену картину.

Лариса і Сашко спали погано не лише тому, що до пізнього вечора ретельно зіставляли викрадення і осквернення Любоньчиної картини, потоптаний вінок на платформі, зникнення тих картин, що їх везла Мар'яна, і ніяк не могли узгодити ці неймовірні події. Погано спалося ще й від зойків і дрібного тупоту у порожніх класах, ніби якісь божевільні карлики влаштували у темряві свій нечестивий бенкет. Риженко заспокоював Ларису, що то просто миші чи щурі.

Зранку Сашко пішов до Люби і повернувся з пакунком під пахвою. Він був задоволений: операція Козова пройшла успішно. І саме тому, що Лариса з Чеканчуком дали йому дуже докладний звіт про свою попередню поїздку, не забувши навіть, здавалося б, другорядних деталей.

Отже, від самого початку батьки прийняли його непогано, але до Любоньки в залу не пускали. Та він зумів переконати їх у найкращих намірах фундації. Співробітників, які були в них минулого разу, пограбували, але вони не звернулися до міліції, бо тоді Козових могли би змусити платити податки з тих грошей, які вони отримали від фундації. Це дуже привернуло Козових до нього і вони пустили його до Любоньки. Він сказав дівчинці, що всяке бидло настільки заздрить їй, що навіть коїть злочини, аби їй нашкодити.

Риженко придбав у Люби за власні гроші портрет Мар'яни. На портреті Мар'яна сиділа біля якогось столу на тлі вогню; в неї був інший колір очей і волосся, інша форма рук; її руки були чи то манірно, чи то хворобливо вигнуті, і на лівій був стилізовано великий перстень. А в правій – пензель. Її обличчя було негарне, хоча насправді Мар'яна була фотогенічною красунею. Бармен, що обслуговував Ларису і Сашка, впізнав на картині жінку, яка теж довго сиділа тут. Очевидно, теж чекала маршрутку на Комбінатне о другій.

Завдяки несподіваній підказці бармена вони встигли на маршрутку, – а то б чекали до четвертої – і за годину були на знайомій до сліз Комбінатській залізничній станції, куди їх привезла маршрутка. Перш ніж шукати Марію Підгубну, що жила на вулиці Маршальській, 12, вирішили знову підійти до тої диявольської платформи, де загинула Мар'яна. Там вони побачили шмат ряднини на стовпі, де був поминальний вінок. То було полотно – спотворена картина Любоньки Козової з її вогняного циклу "Стара жебрачка". З тих, що було вкрадено тут, на цій платформі, ввечері, 26 листопада цього року. Лариса і Сашко відразу спакували "Муку жінки", яку купив чоловік, і "Стару жебрачку" в целофановий пакет. Вони вирішили, що люди з картинами під пахвою викликають у когось маніакальну лютю на цій платформі.

Вони встали, пішли по коліях до станції. Сірий грудневий день почав чорніти. Скоро буде ніч. Сьогодні – 21 грудня. Завтра – 22, найкоротший день, найдовша ніч. Вони вирішили розшукати Марію Підгубну і відвідати її під виглядом, що хочуть переночувати у неї. Жінка, яка торгувала пресою, покликала хлопця на ім'я Юра, сина Підгубної. У Лариси розв'язався шнурок на черевіку і вона нахилилася зав'язати його. Тим часом Юра розмовляв з Сашком. Коли Лариса підвелася, Юра наче впізнав її і відразу втік.

Риженко і Лариса таки добралися до Підгубної, довідавшись про неї у якогось сержанта міліції. Чоловік розповів, що в Підгубної є дочка паралізована і оцей Юра. А сама вона рвані колготи де побачить, пере, запечатує у польські пакети і продає під базаром по гривні. Місцеві вже знають, не беруть, а приїжджі іноді куплять.

Їм відчинила розпатлана підперезана жінка, запросила до передпокою, відчинила двері кімнати. Риженко й Лариса опинилися у бідненькій кімнатці. Лариса сказала, що Юра втік, бо впізнав її – жінку в леопардовому плащі, у якої він украв картини. Схоже, це він нищив картини і топтав вінок. Риженко припустив, що пані Мар'яна, коли була у цій квартирі, могла дуже образити його. Могла чимось дуже глибоко зачепити затуркану дитину.

Лариса пішла на кухню до Марії Піддубної в надії щось довідатись. Вона дала їй гостинців з дороги, які їм надавали люди, що в них вони ночували під час роздачі подарунків. Лариса стала їй співчувати, і Марія розповіла про своє життя.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Ще як комбінат працював, то було легше. У неї був чоловік. А коли народилася каліка-дочка, чоловік пішов до іншої. Дочка Ангеліна – лежача, її навіть на базар у неділю не можна вивести, щоб хоча б якась із неї користь... А йде на неї скільки!.. Колись тут ночував один командіровочний, то на пам'ять про нього Підгубна має Юру. Юра, звичайно, хороший хлопець, жалісливий, добрий і мечтательний. Іноді, буває, сяде біля Лінки і каже: Ангеліно, до мене сьогодні в магазині підходив один чоловік і казав: я чарівник, я зроблю твою сестру нормальною дівчинкою. Тільки нехай мати на тебе три дні не кричить. А на Лінку платять пенсію, та щоб її отримувати, треба щороку тягати оте нещастя до поліклініки аж до Новожахова. І цієї осені в тій поліклініці вони зустріли одну жінку, вона свою дочку хвору теж привезла на комісію. Та дівчинка Люба останнім часом стала малювати картинки і продавати їх американцям. А малює та Люба, треба вам сказати, таке, що і в страшному сні не примариться! Щось намаже яркими красками, а згори ще й олівцем.

Піддубна розповідала, що коли Юра дізнався про картини Люби, то вирішив робити такі з Ангеліною і також продавати. Він намалював багато таких "картин". А щоб якось заманити Мар'яну до них на квартиру і показати картини, підкинув до художньої школи скаженого щура, якого жінка мала налякатися. Це такі щури, що живуть у покинутих їдальнях. Чим їх не годуй: чи щурячою отрутою, чи товченим склом, а їм воно тільки на користь...

І раптом із сусіднього приміщення лунають крики. То голос Риженка та ще якийсь жахливий голос. Лариса і Підгубна кинулись туди і побачили, що Риженко намагається скинути з руки лежачої Ангеліни каблучку з великим смарагдом. Платинові сережки з діамантами уже були в його руках. Підгубна сказала, що прикраси Ангеліні подарував Юра. Риженко погрозив міліцією, і жінка дала вазелін, щоб каблучку було легше скинути. Вона сказала, що хлопець приніс прикраси у рукавичці. Рукавичка лежала під

подушкою дівчини, і Лариса відразу впізнала шкіряну рукавичку Мар'яни кольору marine.

Потім Лариса попросила Марію дати картину, яку Юра хотів продати американцям. Підгубна подала дерев'яну дошку, грубо розфарбовану олійними фарбами. По безладному тлу кульковою ручкою незграбно намальовані будиночки, парканчики, чоловічки, прапорці... Лариса пояснила Ррженку, що це імітація Козової. Поки Підгубна годувала Ангеліну, яка розкричалася, Лариса все пояснила Сашку і віддала йому перстень. Вона знала від Мар'яни, що це був його подарунок. Сашко признався, що колись украв цю каблучку у підстаркуватої тітоньки. Риженко пояснив, що пішов до тої кімнати, бо йому стало нудно, поки Лариса говорила з хазяйкою. У кімнаті він і побачив дівчину з каблучкою на руці.

Вони зібрали речі, яких, власне, й не розпаковували. А як бути з хлопцем? З убивцею? Лариса написала йому записку: щоб перестав мучити Козову, щоб виманив зі школи мистецтв скаженого щура... І що вони нічого не заявляли в міліцію. Нехай живе далі, якщо зможе... На прощання Лариса мусила ще дати грошей Підгубній, ніби за картину, що вони робили для американців. Марія призналася, що Мар'яна тоді сказала: таку картину тільки прибити на дверях нужника...

Лариса і Риженко йшли вздовж колії, дорогою, якою, певне, йшла Мар'яна, обурена тим, що її зтягли до цього смердючого кутка, обурена цими людьми, межі тупості яких не зможе описати жодна антропологічна праця. Але, мабуть, найбільше вона була люта на себе, що її підвела неймовірна інтуїція і вона повірила тупій бабі, яка приїхала в Новожахів і сказала, що її дочка теж хвора і теж дуже добре малює, приїдьте, подивіться, до того ж у мене дуже хороша чиста кімната для гостей і зовсім недорого. Мар'яна не знала, що в усьому був винен скажений щур, який не давав їй спати в кімнаті для приїжджих. Вона йшла по доріжці понад колією, праворуч була колія, а ліворуч – кущі й дерева. Було мокро, брудно, але тепло. Вона йшла швидко, вона не знала, куди їй подітися з цього смердючого закутка. Дістала з внутрішньої кишені шкіряного пальта мобільний телефон і подзвонила Кубову, аби той передав Анатолію, що вона приїде прямо зараз, а не вранці. Вона йшла дуже швидко, щоб устигнути на електричку і швидше їхати звідси. А хлопець, який хотів порятувати свою родину від злиднів, не міг повірити, що все закінчено, грандіозний задум провалився. Дива не буде! Грошей не буде! І сестру Ангеліну ніякий чарівник не перетворить на нормальну довгоногу дівчину. Він біг за Мар'яною, сам не знаючи, навіщо. Втім, чому Юра Підгубний побіг за Мар'яною Хрипович, шукачі істини Олександр Риженко і Лариса Лавриненко знати не можуть, та й не так це важливо. Але Мар'яна злякалася шуму в кущах і про всякий випадок зняла з себе свої прикраси і поклала їх у рукавичку, як робила завжди, коли поверталася додому в темряві.

Мар'яна почула гуркіт потягу, глянула на годинник і рушила вперед. Вона не знала, що то товарний потяг, а її електричка буде за годину на іншій платформі... А портрет Мар'яни, який їй дала Любонька в той страшний день, Юра, певно, знищив.

Коли сідали в київський потяг, до Лариси зателефонував Чеканчук. Жінка сказала

йому, що вбивцю знайдено.

Риженко їхав задоволений: він повернув каблучку, придбав портрет. А Лариса раділа, що закінчився скажений місяць у фундації. Тільки перетерпіти цю ніч, а в Києві на неї чекають конверт із солідною заслуженою нагородою, різдвяний бенкет у домі Біста, а навесні – поїздка на стажування до Лондона.

Чеканчук зустрів їх. Вони сіли на трамвай і доїхали до Риженка. Дружина Люда принесла кавник і печиво. Розповідав Риженко. Лариса іноді уточнювала. Чеканчук не уривав їхньої розповіді і тільки, коли її було завершено, сказав, що ночував у Підгубної, коли їздив по тіло. Підгубна вночі когось била за стіною, шмагала так, що верещання жертви не заглушало звуку ударів. І кричала щось на кшталт: як нема в тебе ніяких талантів, то й мовчи! А хлопчик кричав: не треба, мамо, не треба!..

Коли Чеканчук відводив Ларису додому, вона віддала йому сережки.

А потім був різдвяний бенкет в апартаменті Біста. Душенька Галочка сама подавала напої і дивилась на Джері такими закоханими очима, якими дивляться на чоловіків жінки, котрим, зрештою, все одно, на кого дивитись.

На сороковий день по Мар'яні Хрипович у двох київських газетах з'явилися в пам'ять про неї патетичні душевні тексти про її рідкісний дар відрізняти справжні цінності від імітацій – як у мистецтві, так і в житті. Але ніде, в жодній оселі Києва, в той день не накrywся поминальний стіл. А "пошуківці істини" ввійшли того дня до її тихого мешкання, яке вже більше ніхто не прибирав, яке припало пилом, і притулили до стіни у вітальні колективний виріб Юри й Ангеліни Підгубних.

А потім прийшов Новий рік. У Лариси вдома святковий стіл. І у Риженків, як годиться, накрито святковий стіл, що в нього дружина Люда вклала всю душу. Вперше за стіл з дорослими сідає 10-річний син Олександр: мама Люда просто не могла назвати первістка по-іншому. Пані Риженко-старша теж святкувала. Олександр покликав її до кабінету і признався, що колись вкрав у тітки перстень зі смарагдом. Мама сказала, йому, що це підробка, бо тітка витягла сапфір, який захотіла вправити до браслета, і ювелір Геренштейн зробив це. А в каблучку поставив імітацію під смарагд.

Чеканчук на Новий рік десь зник. Другого січня з'явився і запросив до себе Ларису і Риженка. Риженко впізнав на стіні ту картину, яку несла під пахвою Мар'яна по Прорізній наприкінці серпня минулого, так, тепер уже минулого року. Лариса поцілувала Чеканчука в щоку, коли побачила, який славний стіл накryw він для колег по істині. Скромно, але з яким смаком: Чеканчук майстерно приготував рибу з ополонки.

Чеканчук розповів, що Новий рік зустрічав у друга Кубова, який замислився про вічне і дозрів до музичної школи. А Біст пообіцяв проект. До речі, в Дружбонародівку повернулася Танька, що жила з Анатолієм Сумцовим. Ридала на його могилі. В Комбінатному Чеканчук також був. Випив шампанського із Марією Підгубною... "І повернув Ангеліні сережки?" – запитав Риженко. Сережки не повернув. Ось вони. Ось. Марія заквапилась оформляти дочку до інтернату. Не справляється вона з нею сама!

"Ну, а хлопець... малий дикий щур... так і не повернувся?" - "Ні, так і не повернувся".

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу